

SKOTTLANDSRESAN

13–20 SEPTEMBER 2004

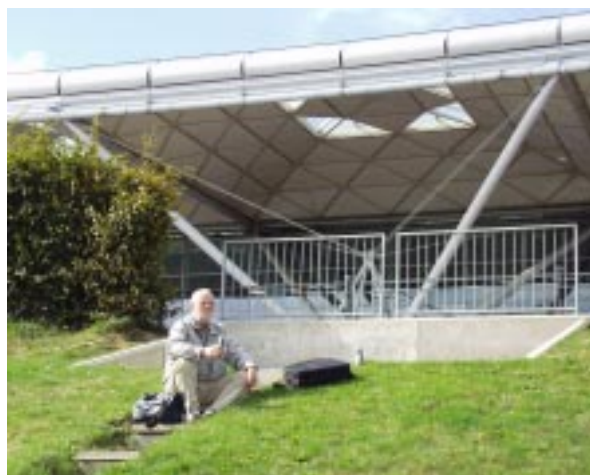
Vid Loch Lomond

Whisky, vackra, vida vyer,
vänliga människor...

En bildberättelse från en resa till
Islay, Skye och Stirling

Vi börjar i Sturup måndagen den 13/9. Utresa kl 11.35, mellanlandning efter två timmars flygning i Stanstead för vidare flygning till Glasgow/Prestwick. Vad kan passa bättre än en öl i väntan på planet?

Vi landade i Prestwick 17.30 lokal tid och fann rätt lätt vår i förväg hyrda bil från Hertz. Vi drog raskt norrut förbi Glasgow och under Clyde. Regn och mörker förvärrade problemet med övernattnig. Kinamat vid ett köpcenter, vänlig kines körde före och visade oss ett B&B. Tyvärr öppnade man inte. Vi frågade på några andra B&B, men det var fullt. Fick dock tips på ett Clydeview B&B, som vi tyvärr inte hittade trots ivrigt letande och körande upp och ner. Till slut tog vi in på Milton Inn för £30. Där fanns lägligt nog en pub också, så en öl passade utmärkt för att lugna nerverna. Vänstertrafikkörning var lite besvärlig till en början, inte minst för att man inte visste var bilen, en Ford Focus (den svarta med öppen baklucka på bilden), slutade ute på vänster-sidan. Ett och annat bump vid vägkanten blev följden av denna ovisshet.

By yon bonnie banks,
And by yon bonnie braes,
Where the sun shines bright on Loch Lomond,
Where me and my true love
Were ever want to gae,
On the bonnie, bonnie banks of Loch Lomond.

Oh! ye'll take the high road and
I'll take the low road,
And I'll be in Scotland afore ye;
But me and my true love
Will never meet again
On the bonnie, bonnie banks of Loch Lomond.

'Twas then that we parted
In you shady glen,
On the steep, steep side of Ben Lomond,
Where in purple hue
The Highland hills we view,
And the moon coming out in the gloaming.

Oh! ye'll take the high road and
I'll take the low road,
And I'll be in Scotland afore ye;
But me and my true love
Will never meet again
On the bonnie, bonnie banks of Loch Lomond.

The wee birdie sang
And the wild flowers spring,
And in sunshine the waters are sleeping,
But the broken heart it kens
Nae second Spring again,
Tho' the wae'ful may cease frae their greeting.

Oh! ye'll take the high road and
I'll take the low road,
And I'll be in Scotland afore ye;
But me and my true love
Will never meet again
On the bonnie, bonnie banks of Loch Lomond.

Tisdag 14.9 - mot Islay via Loch Lomond.

Vi låter oss inspireras av en traditionell visa och en bild från denna berömda sjö – en annan från Loch Lomond finns på häftets framsida.

Lite om Skottlands geologi.

För 500 miljoner år sedan tillhörde Skottland den nordamerikanska kontinentalplattan och gled ihop med England för ca 75 miljoner år sedan. Bergarterna är mycket gamla – över tre miljarder år och de västra öarna visar spår av lava. Fyra förkastningar löper genom Skottland från nordöst till sydväst. Den mest tydliga går från Inverness till Fort William och här återfinner vi The Caledonian Canal där faktiskt sjöfart kan bedrivas via ett antal slussar. Loch Lomond ligger i en sådan förkastningspricka, som finputsats under istiden för ca 10 000 år sedan.

Innan reseberättelsen fortsätter, kan det vara dags för en orientering på kartan om hur resan (160 mil) förlöpte. Den började med blå sträckning till Islay, sedan lila till Fort William, en avstickare (svart) till Mallaig, röd tur till Isle of Skye och till slut grön återresa via Stirling till Prestwick. Många öar återstår således att besöka i framtiden! (För att inte tala om destillerier...) Vi befinner oss i de inre Hebriderna, de yttre är inte med på kartan. Porten ut till The West Isles går främst genom Mallaig.

För att komma med färjan i Kennacraig, måste man runda ganska mycket vatten som synes. Vi upptäckte att det hade funnits en alternativ möjlighet att ta sig till Arran med färja i stort sett från Prestwick och sedan vidare till Kennacraig.

Vägen ditner bjöd stundtals på vackra vyer, ibland och mestadels ganska enförmig skog.

Anlända till färjeläget såg vi stora bilköer – skulle vi få plats? I väntsalen satt ett svenskt par från Göteborg, som skulle hälsa på sin dotter i Port Ellen på Islay. En tur- och returresa kostade i stort 1000 kr och vi satsade på att vi skulle ha tur att komma med, vilket visade sig framgångsrikt. Under överfarten pratade jag med en dam som var på bussresa till Islay och Jura och tydligen var en van ö-resenär. Färden till Port Askaig blev intensiv både då det gäller skönhetsintryck och ganska svåra vindar. Angöringen blev inte helt enkel, faktiskt fick man göra tre försök innan en ljudligt kvidande och hårt spänd tross fick fartyget rätt. Upp för en brant backe och på vägen mot Port Ellen gjorde vi ett snabbt besök vid destillerierna Caol Ila och Bunnahabhain som ligger häruppe (mer om dem senare).

I en affär i centralorten Bowmore träffade vi några svenskar som bodde vid golfbanan. Vi kollade där, men för vidare till Port Ellen, där det inte verkade vara ledigt nånstans. Till slut fick vi tips om en dam som hade B&B, in i ett prång efter posten, upp för en anonym trappa med en liter mjölk... Vi fick hjälp från närbelägen pub och, jo, det stämde. En mycket social dam f.ö. som gjorde ständiga besök inne på vårt ganska påvra rum och frågade om både det ena och det andra. Vi åt enkel kvällsmat: vitt vin, bröd, smör och ost, tog en promenad på stan och sen en öl på puben. Därmed är allt klart för morgondagens destilleribesök, fem stycken!

Här är vårt B&B för tre nätter. Frukost spisades överst t.v., vårt rum låg bakom in mot trädgården. Praktiskt med en pub intill!

Till frukost blev det kaffe och rostat bröd, bacon (skinka) och ägg och, dessvärre, en korv av Skottlandsmodell, närmast en liten fläskkorv, totalt okryddad. Pust! Det blev till att smyga ner den i en plastpåse – vågade inte lämna den kvar, så som värdinnan skrutit med denna korv. Avbeställde den dock i fortsättningen.

Brittiska hus har moderniserats sen besöket 1968, sällan såg man några vattenledningar och avloppsrör utanför husen och man hade ibland t.o.m. treglasfönster. Men inte här! Här var det enkelglas som gällde och temperaturen fick hållas uppe med en gigantisk elkamin. Följaktligen var fönstret alldeles nedimmat på morgonen och blomsterprakten därbakom kunde knappt anas. Fast nallarna i fönsterkarmen verkade inte bry sig om det.

Blomsterprakten i den lilla trädgården var tämligen imponerande när man kunde se den

Och
nu:
mot
des-
tille-
rierna!

Vi hade föränmält vårt besök på Laphroaig via epost, men tyckte ändå det var säkrast att boka en visning. Det var en strålande vacker dag och vägen ner till destilleriets reception var nästan som vore det inom ett kloster. Allt blev klart för en visning 10.15. En snabb titt ut över havet mot, som det visade sig, Nordirland, hann vi också med.

Tiden fram till besöket använde vi till att besöka Kildalton Cross från 700-talet och det enda kvarvarande keltiska korset i Skottland. Runt kyrkoruinen var det en enastående pastoral idyll med betande djur och fin utsikt över mot Jura.

Kyrkan är från 1200-talet och var i bruk fram till slutet av 1600-talet. Sådana här väl arbetade kors skulle kunna antyda att här funnits ett kloster, men man har inga bevis för det. Ytterligare en bild med utsikten mot Jura finns på sidan 18.

Så var vi då, *Friends of Laphroaig*, som vi är, framme vid ett av huvudmålen med resan, destilleriet med den rökiga whiskyn. I väntan på rundturen tog vi bilder av oss själva, en fasad ut mot havet – alla destillerierna på Islay ligger så här, vid ett vattendrag, nära till torvtäkt, nära till hamn för att förr i tiden underlätta frakten. Exteriören var mycket prydlig, lägg t.ex. märke till bron över bäcken som förser destilleriet med det rätta vattnet. Vid stranden kunde vi se präktig bladtång.

Vår mycket trevliga guide Jack tog emot ca 26 besökare, varav hälften var svenskar. Jack berättade om Friends of Laphroaig och den plätt där vi alla disponerar var sin kvadratfot – se den gröna fyrkanten på bilden. Tyvärr var det lite knepigt att hitta plätten, man fick mäta sig fram. Måttband fanns dock att låna.

Utsikt mot Nordirland. Kan man se det, blir det regn före kvällen, ser man det inte, regnar det.

Bilder från mältningen, kornet breds ut över ett betonggolv i ca 6 dagar, fuktas med vatten och och gror därigenom vid 18-19 grader. Temperaturen regleras via fönstren. Kornet torkas genom rök från torveld och den karakteristiska smaken grundas. Laphroaig har egen järnväg för torvtransport, visserligen bara 3 m, men ändå.

Övriga bilder visar sällskapet på sin rundvandring fram till det rostfria karet där mäsken sker.

Distilling

Distillation at Laphroaig is a two-stage process, like the majority of distilleries in Scotland. In the first stage, the stillman takes charges of **wash** from the **wash charger** into one of the three **wash stills**, in which he can process over 10,000 litres at a time.

Inside the still, steam heats wash pots used to bring the wash to the boil. Vapours rich in alcohol are conveyed over the **lyne arm** into the **condenser** where they are converted back into a liquid called **low wines** which is stored in the **Low Wines & Feints Receiver**. Next, the stillman takes charges from the Low Wines & Feints Receiver into one of the four smaller-sized **spirit stills**.

The steam in these stills is circulated in coils. The test runnings (**foreshots**) and the best runnings (**hearts**) are recycled back to the Low Wines & Feints Receiver, for re-distillation with the next batch of low wines. Only the pure 'middle cut' or spirit at about 69% ABV is collected into the Intermediate Spirit Receiver prior to filling into American White Oak casks for maturation.

[illegible]

Filling

At the very start, destined for its first real Champagne bottling, and a delivery to one of our chosen restaurants, the wine must take several bottles per hectare on the vineyard, filling 150 litres of each.

Finally, the quality of the wine is checked to ensure it is ready for bottling. The wine is then bottled and corked, and the bottles are sealed with a cork and foil.

Maturation

The young distilled spirit is totally colourless. To reach its state of perfection it must grow old in wood, mellowing and maturing while it takes on the colour, taste and aroma of matured Cognac oak, which have previously held Champagne whiskey.

About 20% of the mature cognac is added to the young spirit, and the mixture is then aged in wood for a period of 12 months. The cognac is then bottled and corked, and the bottles are sealed with a cork and foil.

Our selling is supervised by the regional group of the Champagne Cognac, which is responsible for the quality of the wine. The wine is then bottled and corked, and the bottles are sealed with a cork and foil.

For more information, please contact us at info@chateau.com or call 01234 567890.

LOVEBAC

Resten lagras lokalt i amerikanska bourbon-tunnor. Enligt lag ska skotsk whisky vara lagrad i minst tre år och ha en alkoholhalt av lägst 40 %. Lagringen för single malt-whisky är dock i allmänhet minst 10 år. Ibland lagras whiskyn en del av tiden på sherryfat, vilket kan ge en viss karakteristisk mildhet, åt konjakshållet till. Buteljeringen sker på fastlandet.

Så har vi då funnit den äng, där vi disponerar var sin kvadratfot. Exakt position var lite knepigt att räkna ut, särskilt som ängen var synnerligen blöt. Vi placerade dock våra svenska flaggor någorlunda i läge och lät oss fotograferas.

A photograph showing two men standing in a lush, green meadow. The man on the left is wearing a dark blue jacket and jeans, and the man on the right is wearing a light grey jacket and khaki pants. They are standing in a field of tall grass, and the background shows a line of trees and a cloudy sky. The text above the photo explains that they are in a meadow where they have marked out a square meter, and that the ground is very wet, making it difficult to find the exact position. They have placed Swedish flags in the field and are posing for a photo.

På väg upp från Laphroaig ser vi åter den våta äng, där vännerna disponerar sin bit. Ett antal flaggor markerar var man tror att den egna plätten fanns. Påfallande många svenska flaggor i gräset!

Vi for vidare mot Lagavulin, som dock var stängt och faktiskt, trots ett senare försök, inte lät sig nås. Präktigt vattendrag dock.

Vid Ardbeg finns en restaurang och vi övervägde att äta där, men avstod. Menyn var lite knepig, där var rätt många gäster och vi drog vidare mot Bowmore och intog lunch på golfrestaurangen på vägen, hamburgare med Tennents lager. Soppätande och samtidigt cigarrökande äldre gentleman tilldrog sig vårt intresse genom den ovanliga kombinationen.

Mot Bowmore alltså!

Intressant nog stod alla skyltar på både engelska och gaeliska vid Lagavulin.

Vacker utsikt från Ardbeg, som är det östligaste destilleriet nere vid Port Ellen.

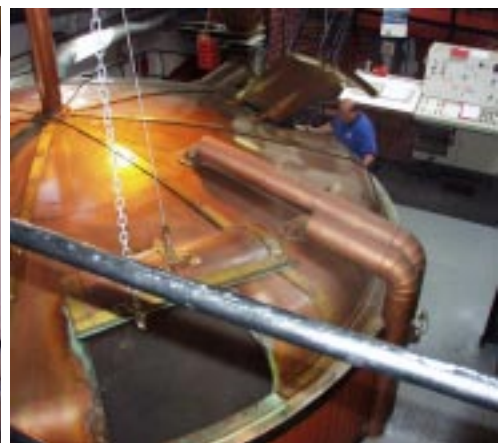
På väg mot Bowmore ser vi The Paps of Jura i all sin storslagenhet.

Inuti staden Bowmore den runda kyrkan från 1767 – rund för att djävulen inte skulle finna något hörn att gömma sig i. Så ett par bilder från Bowmoredestilleriet, där det tyvärr inte var någon aktivitet – dock bjöd man efteråt på både 10- och 17-årig whisky.

Från ett par tyska whiskyvänner fick vi tips på bl.a. Glenfarclas.

Därefter till turistbyrån för vykortsköp och till affären för brödköp.

Dagen var dock inte slut därmed – mot Bruichladdich, Port Charlotte och Atlantens blå böljor!

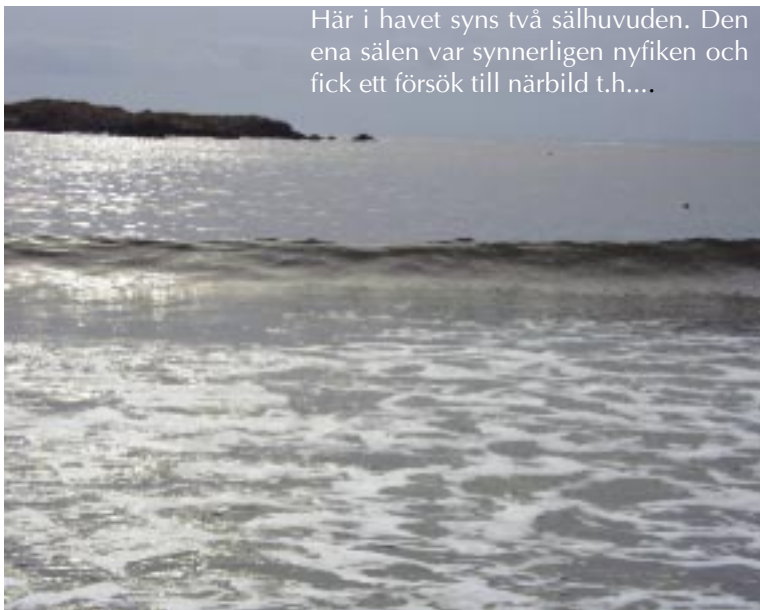
Bruichladdich ("Brook Laddie" är det enda destilleri på Islay där man gör egen buteljering. Det är 100 % ägt av små aktieägare, många på Islay. Tyvärr måste något ha hänt med fotot av oss, så vi får nöja oss med detta till höger. Dan inhandlade en flaska 12-årig whisky. Bruichladdich är inte så rökgig som de vi träffat på tidigare. Bruichladdich anges som den ultimata blandningen av gammalt och nytt...

Efter besöket på destilleriet fortsatte vi mot Port Charlotte. På vägen fick man en fin utsikt över en fyr och The Paps of Jura. Därefter fortsatte vi rakt västerut för att få en blick på Atlantens blå böljor. Övriga bilder på denna och del av nästa sida visar ett bildcollage från detta besök. Remarkabelt var bl.a. två sälar, den ena synnerligen nyfiken på strandvandraren. Man kan också se den tydligt skiffriga berggrunden, vackra slipade stenar och ett strandfynd med tunnassocierationer.

Däremd går den 15 september mot sitt slut. Vi återvände till Port Ellen för vykortsskrivande, lite whiskydrickande och kvällsbröd med vitt vin.

Liten kvällspromenad i ganska burrigt väder. Morgondagen kommer bl.a att ägnas de två återstående destillerierna.

Här i havet syns två sälhuvuden. Den ena sälen var synnerligen nyfiken och fick ett försök till närbild t.h....

Den lilla pricken är ett sälhuvud.

Torsdag 16 september, sista dagen på Islay.

Vi drog mot Bowmore och turistbyrån, men kom lite för tidigt dit. Tog därför en tur till ett berömt wooden mill (spinneri), men vi förstod nog inte hur fint det var. Där fanns i alla fall en fin bro över den lilla brusande ån. Därefter tillbaka till Bowmore för färjereservation inför morgondagens avfärd och beställning av B&B i Fort William. Så mot Port Askaig och Caol Ila med en underbart fint provsmakning, inte minst av Cask Strength. Trevlig personal, trevligt samtal, trevlig kontakt med både norska och holländska whisky-vänner. Caol Ila har för oss varit en ny bekantskap och en angenäm sådan, som synes!

Här tre bilder från Caol Ila, en vacker butelj, en vacker utsikt mot Jura och själva besökscentret.

Nu var det dags för lunch och vi fick tips på Port Askaigs hotell. Där var dock väldigt anonymt, inte en katt brydde sig om oss, så vi drog mot det andra tipset, Callygrant, där vi träffade två svenska whisky-vänner.

Nåväl, efter tonfisksandwich drog vi vidare mot Bunnahabhain, Islays nordligaste destilleri, där vi varit som hastigast den första dagen då det var stängt. Nu fick vi en provsmakning och jag inhandlade en flaska Black Bottle, en blended whisky med gott rykte – exakt vad den har med Bunnahabhain att göra vet jag inte.

Återvände mot Bowmore och turistbyrån som fixat färja och B&B i Fort William.

Innan vi nådde dit hade vi gjort ett besök vid Finnlaggan Castle och fått en fin introduktion av värdinnan på besökscentret. Se nästa sida!

Finlaggan Castle, strategiskt beläget ute på en ö i sjön Finlaggan, lär vara alla MacDonalds urhem. Det var härifrån Lords of the Isles administrerade sitt vidsträckta inflytande på öarna. Slottet är medeltida, ligger på en ö och behövde därför inte utbyggda försvarsmurar. Nyligen gjorda arkeologiska upptäckter har avslöjat att platsen har en mycket längre historia.

Vägen ditner är inte lång, men var vid besöksstillfället tuff med mycket regn och blåst. Det blev till att nöja sig med en bild på avstånd!

Åter via Bowmore till Port Ellen och ett nytt försök att komma in på Lagavulin, åter förgäves – stängt!

Tillbaka till Port Ellen för en tur ut på sydligaste spetsen på Mull of Oa, där det finns ett monument över 266 amerikanska sjömän, som omkom under första världskriget efter en tysk torpedering. Vädret var väl inte det allra bästa, regnet piskade, blåsten ven och det klafsade rejält under fötterna. Dock var det inte särskilt kallt och den vindpinade kontakten med havet och bränningarna var imponerande – se bilder nästa sida. Entusiasmen för detta besök var kanske inte lika överväldigande från oss båda, vilket kan anas på bilden nedan.

Åter på B&B blev det klädbyte, klädtorkning, bröd, ost och vin samt öl och Ardbeg på puben. Trevligt prat med värdfolket och vi fick veta att färjan skulle gå från Port Askaig nästa dag.

Tre dagar på Islay närmar sig sitt slut. Det blev till att stiga upp tidigt i morgon, vid 5-tiden, för att hinna till Port Askaig och färjan 06.20. Vi kom ombord bland de allra första och det var gott om plats på färjan.

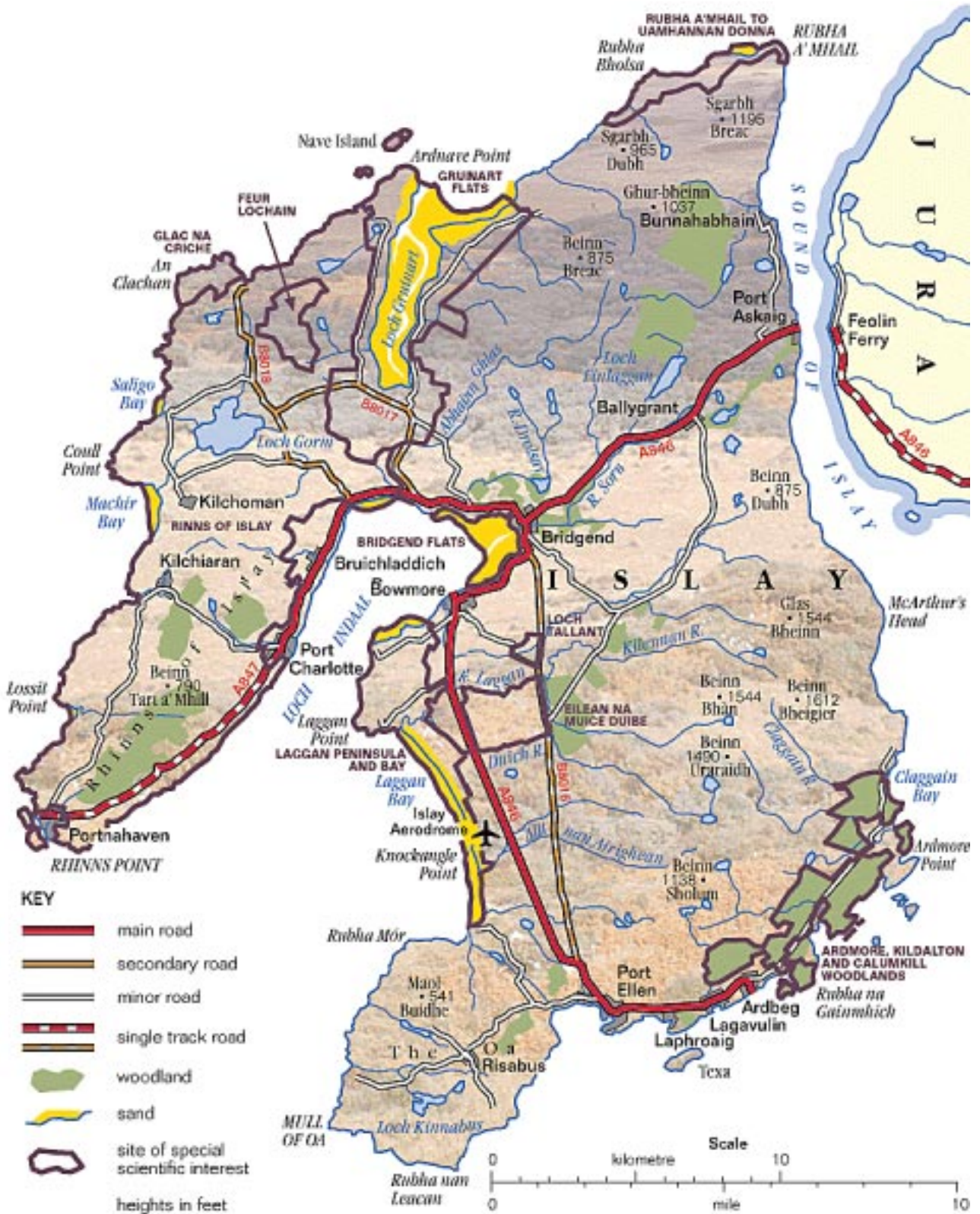
Lugn överfärd och enkel frukost – vår hyrestant hade rabatterat bort £10 eftersom vi hoppade över frukosten.

Så var det snart dags för hamnen i Kennacraig och därmed slöts en cirkel på vår färd. Nu var det hög tid för tankning och därefter färd på fastlandet mot Oban.

Innan vi lämnar denna del av resan har vi på nästa sida en karta över Islay och på de följande två finns en liten whiskyskola. Därmed inte sagt att destillerierna är slut – det återstår Oban och Talisker!

"And the moon smiles kindly on the western seas
 Perfume tumbles on the midnight breeze
 Standing on the island of distilleries
 You can almost see the coast of heaven"

Lilla whiskyskolan om single malt.

Vår resa omfattade två av distrikten på kartan: Islay och Western Highlands. Det finns som bekant ett mycket stort antal destillerier i Skottland. Låt oss ta dem medsols och starta med *Campbeltown*. (Nedanstående förteckning gör inte anspråk på att vara heltäckande eller i alla delar aktuell). På fastlandet finner vi då **Glengyle**, **Glen Scotia** och **Springbank**. På Isle of Arran finns **Arran**.

Norrut mot *Islay* finner vi de nu välbekanta **Ardbeg**, **Lagavulin**, **Laphroaig**, **Bowmore**, **Bruichladdin**, **Caol Ila** och **Bunnahabhain**. Destilleriet **Port Ellen** är nerlagt, men whiskyn säljs fortfarande. På den närbelägna *Jura* finns **Isle of Jura**.

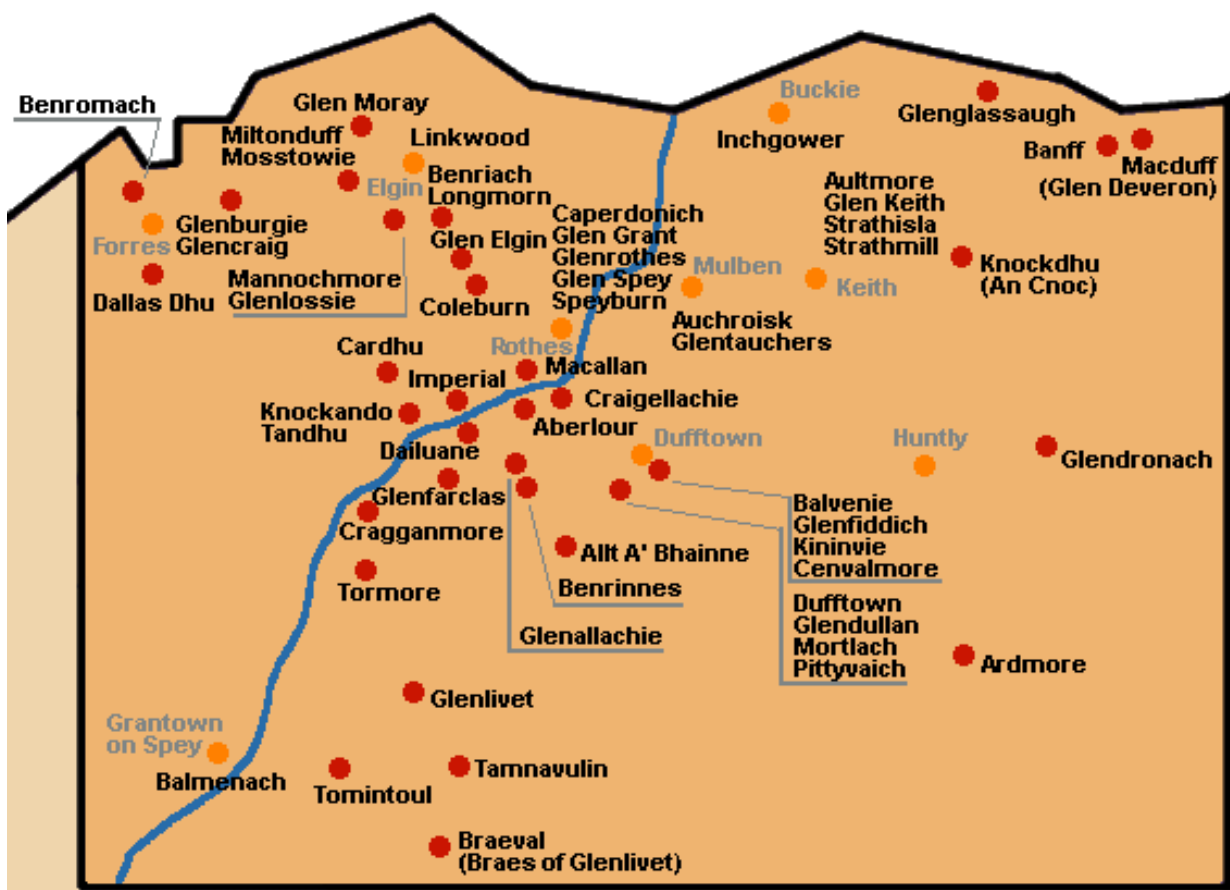
Vi kommer till *The Western Islands*. På fastlandet finns **Oban** och längre norrut vid Fort William **Ben Nevis**. På ön Mull hittar vi **Tobermory** och på Isle of Skye slutligen **Talisker**.

En tur norrut mot *Orkney* ger oss två destillerier: **Highland Park** och **Scapa**. En viss begripssförvirring råder, ibland sammanföres alla ö-whiskysorterna utom Islay till kategorin *Island*. (Från således Arran och Isle of Jura till Highland Park och Scapa).

Northern Highlands omfattar ett antal destillerier, belägna på östsidan. Från norr mot söder har vi **Clynelish/Brora**, **Balblair**, **Glenmorangie**, **Invergordon**, **Teaninich**, **Dalmore** samt **Glen Ord**.

Så kommer vi till *Speyside* och här är antalet destillerier så överväldigande, att man måste hänvisa till kartan härunder. Ett försök att lista Speysidesorterna i bokstavsordning leder till följande uppräknings:

ABERLOUR, ALLT A'BHAINNE, ARDMORE, AULTMORE, BALMENACH, BALVENIE, BENRIACH, BENRINNES, BENROMACH, BRAEVAL, CAPERDONICH, CARDHU, COLEBURN, CONVALMORE, CRAGGANMORE, CRAIGELLACHIE, DAILUANE, DALLAS DHU, DALWHINNIE, DUFFTOWN, GLENALLACHIE, GLENBURGIE, GLENDRONACH, GLENDULLAN, GLEN ELGIN, GLENFARCLAS, GLENFIDDICH, GLENGLOSSAUGH, GLEN GRANT, GLEN KEITH, THE GLENLIVET, GLENLOSSIE, GLENMHOR, GLEN MORAY, GLENROTHES, GLEN SPEY,

GLENTAUCHERS, IMPERIAL, INCHGOWER, KININVIE, KNOCKANDO, KNOCKDHU, LINKWOOD, LONGMORN, MACALLAN, MACDUFF, MANNOCHMORE, MILTONDUFF, MORTLACH, PITYVAICH, ROYAL BRACKLA, SPEYBURN, DRUMGUISH, STRATHISLA, STRATHMILL, TAMDHU, TAMNAVULIN, TOMATIN, TOMINTOUL, TORMORE.

Highlands omfattar destillerier runt Speyside. Vi börjar i nordväst, nära Inverness och finner sedan motsols **Royal Brackla, Glen Albyn, Glen Mhor, Millburn** och **Tomatin**. Sydväst om Speyside hittar vi **Drumguish** och **Dalwhinnie**, söder om Speyside **Loch Lomond, Glengoyne, Deanston, Tullibardine, Glenturret, Aberfeldy, Blair Athol, Edradour, Royal Lochnagar, Clencadam, Fettercairn** samt **Lochside**. Öster om Speysiden slutligen **Glen Garioch**.

Så återstår det bara *Lowlands*. Vi följer kusten och hittar på västsidan från söder **Bladnoch, Ladyburn, Littlemill** och **Dumbarton**. I norra delen finner vi **Auchentoshan, Kinclaith, Glenflagler/Killyloch, Rosebank, St. Magdalene** och **Glenkinchie**.

Efter detta är det kanske dags att sansa sig med ett litet glas single malt. För att whiskyn ska komma till sin rätt, ska man tillföra en liten mängd rent vatten, absolut inte is eller kolsyrat vatten. Vattnet "öppnar" nämligen upp whiskyn och doft och smak förhöjes. Skål!

Och, från södra delen av Islay, låter vi blicken vandra över hedarna bort mot The Paps of Jura. Inte långt härifrån har vi destillerierna *Ardbeg, Lagavulin* och *Laphroaig* - och, på andra sidan Jura, *Isle of Jura*.

17 september: till Oban!

En livaktig stad med som det verkade många turister och därmed presentaffärer av olika slag. Staden har också en intressant hamn, starka flod- och ebbflöden, försäljningsställen med färsk krabba och andra skaldjur. Härifrån utgår också färjetrafik mot öarna i väst.

Trutarna var mycket tama och svåra att få att lyfta trots övertalningsförsök. Ovanför staden på en klippa ligger en märklig byggnad, McCraigs Tower. Ursprungligen tänkt som ett konstgalleri, men aldrig färdigställt ser den nu ut som något slags Colosseum i miniatyr.

Lunch på ett ganska fullt matställe och provsmakning i presentbutik.

Oban har ett berömt destilleri i bästa georgianska stil. Whiskyn är en av de sex klassiska (förutom Oban även Lagavulin, Dalwhinnie, Talisker, Cragganmore och Glenkinchie). Dock tog man hutlösa £4 i avgift för en rundtur, vilket vi tyckte var väl häftigt – något som kanske kan anas av kroppspråket på bilden. Ganska fin utställning dock, där vi köpte en liten (5 cl) Oban och en Lagavulin.

Doft: Stor, eldig, rökig doft med tydlig fatkaraktär.

Smak: Eldig, komplex, torr, rökig whisky med lång eftersmak (Oban).

Doft: Stor, komplex doft med kraftigt rökig karaktär och inslag av jod och fat.

Smak: Kraftfull, komplex, mycket rökig smak med fatkaraktär och inslag av tjära. (Lagavulin)

I den lilla idylliska staden Glencoe skulle det finnas ett monument över en massaker som ägde rum 1692 som ett led i maktspellet mellan England och Skottland. Märkligt nog var det svårt att finna minnesmärket, skylten dit var övertäckt och tydligen har inte alla sår läkts efter den obehagliga händelsen mot klanen MacDonald.

I sina försök att bekämpa kvarvarande lojalitet med jakobiterna, hade William III beslutat att alla klanhövdingar skulle avge trohetsed till honom. Klanledaren för MacDonalds i Glencoe var dock lite sen och missade slutdatum. Ministern för Skottland, John Dalrymple, beslöt då att bestraffa klanen och sände 120 man, flertalet från klanen Campbell.

MacDonalds tog emot gästerna från Campbellklanen med sedvanlig gästfrihet, men efter 12 dagars vistelse blev klanledaren och 37 andra skjutna den 13 februari. Många flydde ut i snön och omkom där. Brutaliteten i dådet upprörde redan i samtiden, Dalrymple blev av med jobbet och varje år den 13 februari träffas medlemmar i klanen MacDonalds här.

Vidare mot dagens slutmål Fort William, där vi snabbt hittade vårt ganska förnämliga B&B. Eftersom vi hade gott om tid, tog vi en tur västerut mot Mallaig, porten till The West Isles. Strax efter Fort William träffade vi på The Caledonian Canal, den vattenfarled som via Skottlands längsta förkastningsspricka förbinder Inverness med just Fort William vid Loch Linnhe. Här hade vi åtta slussar; Neptune's Staircase.

Vid Fort William ligger också Storbritanniens högsta berg, Ben Nevis 1344 m (och f.ö. också ett destilleri med samma namn). Området är ett mycket stort turistcentrum med ståtliga naturscenerier. Härifrån spelades scener in för filmerna Braveheart och Local Hero.

Vidare på vägen västerut stöter vi på minnesmärken från Bonnie Prince Charlie, som får en särskilt liten historieruta på nästa sida.

Även om det stundtals var mycket vackra vyer längs vägen, var själva staden Mallaig inte särskilt imponerande.

Bonnie Prince Charlie.

Där pelaren nu står mellan Fort William och Mallaig, landsteg Bonnie Prince Charlie (Charles Edward Stuart) den 19 augusti 1745 i ett försök att återta makten för Stuart över England och Irland.

Trots framgångar i början, besegrades jakobiterna i slaget vid Culloden 1746. Bonnie Prince Charlie jagades i fem månader genom Högländerna, men lyckades undkomma och flydde till Isle of Skye från den plats i den andra bilden, där stenkumlet har rests. Han var då förklädd till kammarjungfru till Flora MacDonald från Uist. Flora begravdes senare i Kilmuir på Isle of Skye svept i ett av de lakan som prinsen sovit i.

Prince Charlie lyckades i september 1746 fly till Frankrike och dog så småningom i Rom 1788.

Hamnen i Mallaig.

Ett enormt antal fiskebåtar, tydligen mer eller mindre i bruk, fyllde hamnen, som inte alls var så pittoresk som väntat.

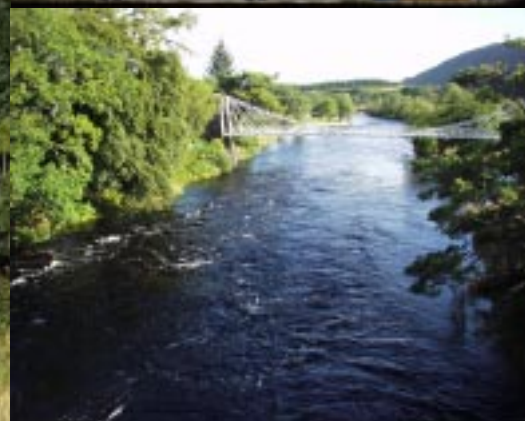
Från Mallaig finns färjeförbindelse till Skye och de södra öarna i de yttre Hebriderna, Barra och South Uist, varifrån det finns vägförbindelse till North Uist via Benbecula. Från North Uist och Skye finns färjeförbindelse till den nordligaste ön, Lewis.

Längs The Caledonian Canal mot Loch Ness.
Vi hade turen att vi såg en broöppning som släppte fram en fritidsbåt i kanalen mellan Loch Lochy och Loch Ness.

Detta var vid The Bridge of Oich, ett ställe där den gamla bron hade spolats bort på 1800-talet och ersatts av en hängbro, vars principer förklaras enligt den tidens mönster.

Ett imponerande antal skyltar höll eventuella inkräktare på avstånd vid parkeringsplatsen.

Bilden nedan visar en del av kanalen vid The Oich Bridge.

Så var vi då framme vid Loch Ness, som sträcker sig praktiskt taget ända till Inverness. Den stora frågan var förstås om vi skulle få se odjuret, Nessie.

Minsann, ligger där inte något egendomligt muskedunder därute – synd att det aldrig tycks gå att få någon skarp bild av detta fenomen. Enligt guideböckerna är vattnet i Loch Ness extremt kallt – stackars djur!

Blickarna följer sjön åt nordost, vi är strax vid Fort Augustus och svänger nu västerut mot Skye. På vägen vid Loch Duiche finner vi Skottlands mest fotograferade slott, Eilean Donan Castle, ett gammalt jakobiterfäste som engelska krigsfartyg förstörde 1719, men som återuppbyggdes med början på 1800-talet och färdigt 1932. Idag finns här ett museum över jakobitertiden, som vi dock inte besökte, bl.a. på grund av regn och blåst. Slottets läge är magnifikt ute på en ö.

Härunder är en bild från internet över The Great Hall

Eilean Donan Castle

Minsann fann vi inte på turistbyrån en karta över området norr om Aberdeen, med en bekant ort utsatt...

Nu var vi på Isle of Skye via en bro; en vacker ö med dramatiskt landskap. Här bor ca 8000 invånare, mestadels i huvudorten Portree. Många naturmänniskor kommer hit för ensamma vandringar, ungefär som fjällvandringar här. Vädret var synnerligen ombytligt vid vårt besök och vi har nog aldrig sett så många intensiva regnbågar, ibland i dubbel upplaga.

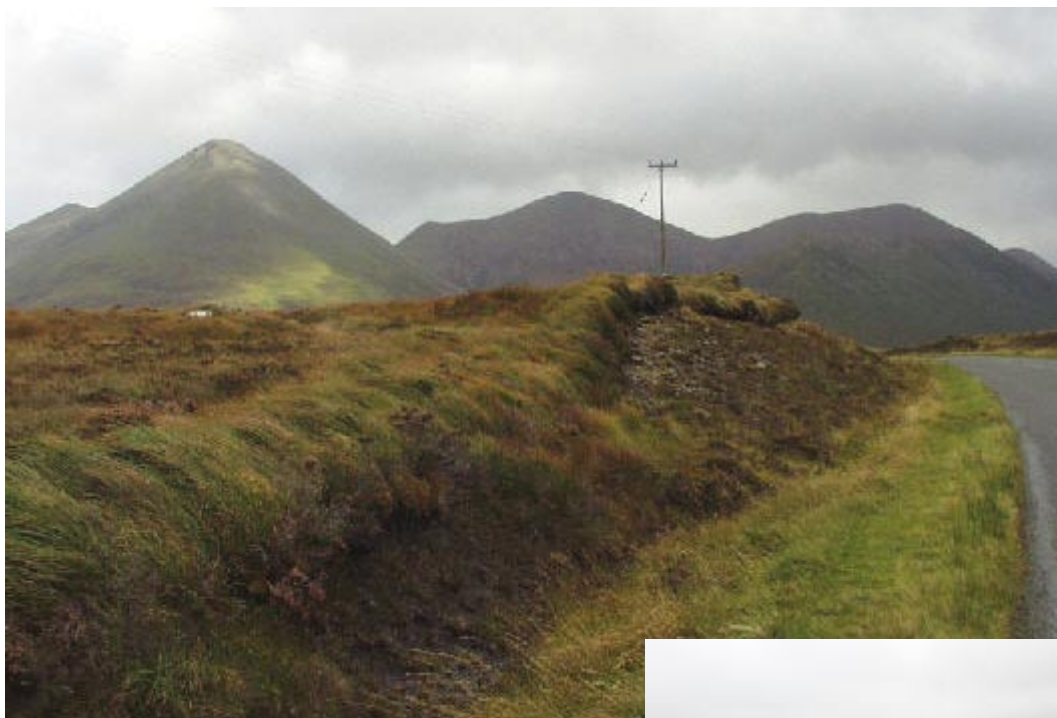
Portree var en charmig stad. Frågade på turistbyrån efter fyren, som möjligen Virginia Wolf kan tänkas ha använt sig av i *To the Lighthouse*. Den sympatiska mannen i turistbyrån var inte övertygad, men föreslog en dramatisk fyr långt borta på en udde.

Här är den, Neist Point längst uppe i nordväst. Tiden och vädret medgav inte en tur ditupp utan det får skjutas på till ett annat tillfälle. Att döma av kommentarerna på internet, tar besöket nästintill andan ur en...

Vi satsade på lunch och en liten snabb rundtur ner vid hamnen i omväxlande regn och sol. Lunchrestaurangen serverade en god kyckling med ris. Vid torget fanns det påfallande många Rolls Royce stående, tydligen en sammanslutning av något slag som hade möte här.

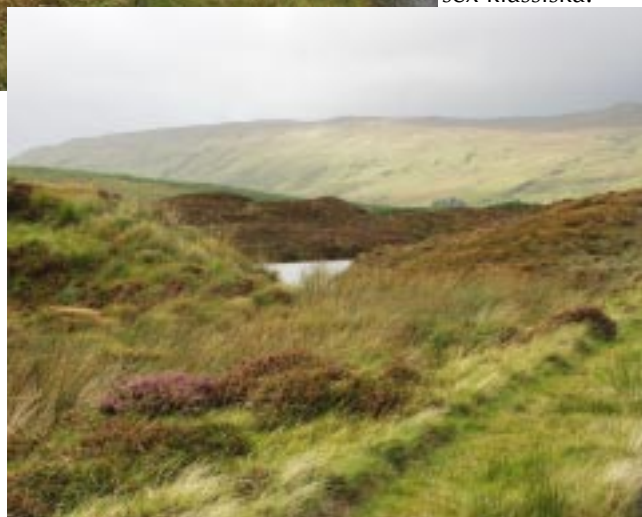

Landskapsbild från Skye med del av Storbritanniens vackraste bergskedja, Guillins, i bakgrunden.

Här gömde sig Bonnie Prince Charlie, väl vetande att inte ens djävulen skulle kunna hitta honom.

För vår del är vi på väg mot det sista av våra besökta destillerier, Talisker, en av de sex klassiska.

Också här tog man hutlösa £4 för en rätt primitiv visning. Minspelet nedan låter sig inte alldeles enkelt tolkas, men ett viss avståndstagande kan anas. Mältning och torkning av malten skedde tydligen borta i östra Skottland, här enbart mäsning och destillering.

På återväg från Skye, tillbaka till Fort William - regnbågarnas väg.

Att man i alla fall i övre bilden kan se två regnbågar, är klart – möjligen kan en andra anas även i den nedre bilden. Frågan uppstår då förstås om det skulle vara möjligt att se ännu fler?

Regnbågar uppkommer när man har solen i ryggen och det regnar framför en. Då reflekteras ljusstrålarna inne i vattendropparna och bryts ungefär som i ett glasprisma. En del av ljuset bryts inte direkt utan reflekteras tillbaka inne i droppen och ger upphov till en ny regnbåge. Då verkar det troligt att vid tillräckligt starkt ljus man skulle kunna se ytterligare regnbågar.

Lägg märke till hur i den undre bilden ljuset får helt olika karaktär på olika sidor om regnbågen.

Ovan det enda riktiga vattenfall vi såg på vår färd. Mindre forsar fanns det legio.

I Luib finns denna välbevarade stuga, utseendemässigt åtminstone från 1800-talet.

På Skye kunde man se många husgrunder i förfallet skick, ett resultat av den s.k. Högländsfördrivningen. Under klanepoken, fram till slaget vid Culloden 1746, fick arrendebönder odla en jordlott mot att de tjänstgjorde i klanhövdingens armé vid behov.

Efter Culloden förbjöds klansystemet och då började landägarna kräva arrende istället av bönderna. Många kunde inte betala utan vräktes och jordbruket ersattes av den mer lönsamma fåraveln.

År 1792 kulminerade detta, året kallas *The Year of the Sheep*.

Många av de fördrivna emigrerade till Nordamerika eller Australien

19 september: Fort William – Stirling

Vi sade adjö till vårt trevliga värdfolk i Fort William. Familjen hade tydligen tre rum på övre plan reserverat åt B&B, sista natten var det förutom oss även ett tyskt par och ett från Hongkong. Mannen jobbade på en oljerigg ute i Nordsjön. "The salary is high, nobody loves the job".

Dags att dra sig söderut – i morgon ska vi åter vara i Prestwick och ta flyget hem. Återfärden går över Högländerna ner mot historiskt intressanta Stirling i det inre av Firth of Forth. Där är det inte långt till vare sig Edinburgh eller Glasgow.

På väg mot Stirling gör vi ett stopp vid Doune Castle.

Vi låter dessa sista höglandsvyer tala för sig själva...

Många tog sig en söndagstur i terrängen här, trots ett regnigt väder.

Doune Castle är från 1300-talet och anses tämligen välbevarat. Det byggdes för hertigen av Albany och var populärt som kungligt jaktstolt. Det var också strategiskt viktigt, eftersom det kontrollerade vägen mellan Låg- och Högländerna. Mary, Queen of Scots, bodde här, liksom Bonnie Prince Charlie (som fånge).

En rundvandring visade fina utsikter, en magnifik köksspis – inga problem med helstekt gris här inte – samt den stora salen som användes för mottagningar och en mindre festsal med ett galleri för musikanterna.

Bilder närmast härunder visar entrén till borggården.

Vidare mot Stirling!

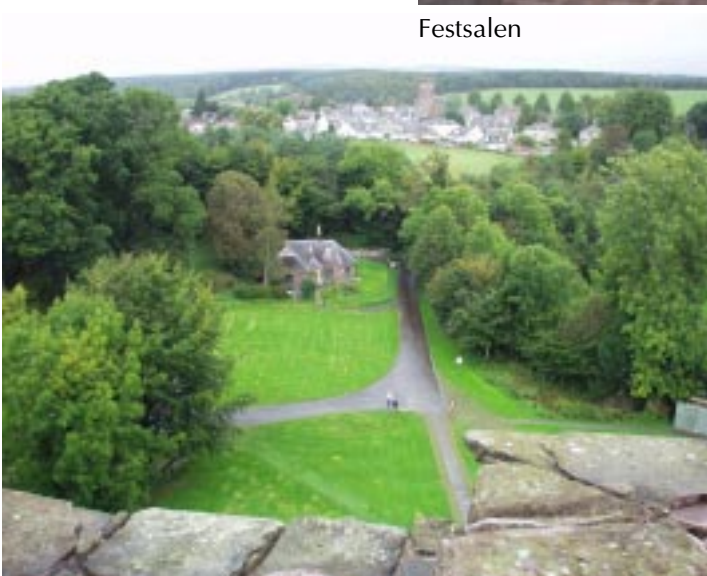
Köksspis

Festsalen

The Great Hall

Strax före Stirling finner vi på en hög klippa William Wallace-monumentet. Vi traskade ditupp för att känna historiens vingslag. Vägen gav ett utmärkt tillfälle att konfronteras med en hjälte i full kraft från igår och en mera slagen dito från idag.

Sedan vi beskådat det inte alltför vackra viktorianska monumentet från sent 1800-tal och likaså gjort små inköp i shopen, var det dags att begrunda utsikten mot Stirling Castle och så dra sig nerför klippan igen. Såsom i en hägring tyckte vi oss på avstånd höra säckpipsmusik och jo, mycket riktigt, plötsligt stod där en man bland träden. Han hade ett vällovligt syfte, att samla in pengar till cancersjuka.

William Wallace.

1296 inledde Edward I en invasion i Skottland, som ledde till att man tog den skotska tronstolen Stone of Destiny i krigsbyte. Kungen kom att kallas "skottarnas slägga" och Skottland var krossat.

Så när som på en man: William Wallace, som ledde ett uppror. Med segern vid Stirling Bridge 1297 gavs skottarna nytt hopp. Han tillfångatogs och avrättades av engelsmännen 1305. Han kamp kom att ledas vidare av Robert Bruce, som vann en stor seger vid Bannockburn, nära Stirling 24 juni 1314.

Stirling Castle - några exteriörbilder

Renässansbyggnaden nedan har ett stort antal skulpturer, en del rätt groteska. Figuren t.v. sitter i gaveln och ska säkerligen föreställa kungen.

Naturligtvis bär en äkta skotsk guide kilt – även om regnet öser ner.

Den gula byggnaden härövan är stora hallen, som man successivt restaurerat sedan militären flyttade ut 1964.

Byggnaden t.v. kallas King's Old Building.

På nästa sida lite mer om slottets historia och betydelse och bilder från inifrån kapellet och stora hallen.

Stirling Castle

Liksom Doune ligger Stirling Castle mycket strategiskt till, högt uppe på en klippa, alldeles vid inre delen av Firth of Forth, så långt denna var farbar. Man tror att romarna var här och slottet fick en stor betydelse i den skotska frihetskampen.

Troligen fanns här ett slott redan på 1100-talet, men av detta finns ingenting kvar. Nuvarande slott stammar från 1400- och 1500-talen. Både William Wallace och Robert Bruce utkämpade segerrika bataljer alldeles i närheten. Filmen Braveheart av och med Mel Gibson inspireras av William Wallace.

Sista striden ägde rum 1764 mot jakobiterna. I samband med Napoleonkrigen behövdes förläggningsutrymmen för soldater och slottet blev förläggning för Argyll och Sutherland Highlanders. Den militära funktionen upphörde inte förrän 1964, varefter slottet efterhand har renoverats.

Sex dagar gammal blev Mary queen of Scots. Knappt nio månader senare, 9 sep 1543 kröntes hon till Queen of Scots här. Hon tillbragte sina första fem år av och till på Stirling. 16 år gammal blev hon änkedrottning av Frankrike... (Mer om Mary i särskild ruta).

När Mary, Queen of Scots, kröntes här på Stirling Castle var hon bara 9 månader gammal, vilket innebar att hon i tidig ålder fick ha representativa uppdrag. Hålet i muren

togs upp för att hon som liten flicka skulle njuta samma utsikt som hennes betydligt äldre prominenta gäster.

Här t.v. har vi Stora Salen, som nu återställts efter det att militärerna byggt tre våningsplan här. Inte minst takstolarna är intressanta: likt ett skepp – fast tvärtom – tar de upp tyngden från taket och pressar inte sidoväggarna utåt.

Kapellet är också nyrestaurerat. Det byggdes för att utgöra dopkapell för Prins Henry 1594 och försågs med fresker av Valentine Jenkins.

De vackra tapisserierna hänger i original på Metropolitan Museum of Art i New York efter att ha upptäckts hos en bonde, som använde dem för att skydda potatis mot frost...

Man har fått tillstånd av museet att göra repliker av vävnaderna och har fått två färdiga. Man har en vävstuga i slottet och det tar tre vävare ca tre år att göra en vävnad färdig.

När vi anlände till Stirling och mer eller mindre av en slump hamnade i närheten av slottet, fick vi syn på ett vandrarhem alldeles intill. Faktiskt fanns det sängplats och parkering, så vi tog det. Sen blev det dags för mat på en indisk restaurang, nån slags kyckling, liknande den i Portree. Så vandrade vi till slottet och kom precis i tid för en guidad visning kl 16.

Fem personer i ett litet rum gjorde att man vid uppvaknandet längtade efter syre och frisk, sval luft. Jag tog en morgonpromenad uppe vid slottet i rätt tidig timma, såg staden vakna upp med dramatiska ljusskiftningar över hustaken. Faktiskt kunde man se ett hederligt gammalt hus med avloppsrören på utsidan, precis som det var förr.

Uppe vid slottet finns en kyrkogård och en liten höjd på denna varifrån man har en strålande utsikt. Häruppe påstås det satt fordom damerna och besåg tornerspelen nere i dalen.

Åter en blick på Stirling Castle i morgonljuset. Nästan runt slottet går en Back Walk, bl.a. på den gamla stadsmuren.

Från denna ser man pyramiden till minne av alla som lidit martyrdöden i sökandet efter religiös frihet.

Alldeles invid ligger The Church of the Holy Rude, där Mary son James (VI) blev krönt 1567 med John Knox som predikant. Slut på den katolska tiden, således.

Mary, Queen of Scots.

Född 7dec 1542 i Linlithgow Palace, blev drottning vid 6 dagars ålder, krönt i Stirling Castle den 9 sep 1543, gift första gången 1558 med François de Valois, sedermera François II av Frankrike, andra gången 29 juli 1565 med Lord Darnley (ett barn med honom, James Stuart f. 1566, sedermera James VI), gift tredje gången 15 maj 1567 med James Hepburn, 4th earl Bothwell. Tvillingar med honom 1568, båda dog samma år. Abdikerade från tronen 1567 till förmån för sin son, satt 19 år i fängelse innan hon, 44 år gammal, den 8 feb 1587 avrättades på order av sin kusin Elizabeth I. Händelsen kan ha föranlett Spanska armadan 1588. Mary är begravnen i Westminster Abbey.

Från början tänkt hon skulle gifta sig med Henry VIII:s son Henry, men omöjliggjort genom Henry VIII:s politik, flydde hon som fem-åring till sin mors hemland Frankrike 1548-61. Återkom till Scotland som drottning 1561-68. Elizabeth I:s far var Henrik VIII, broder till Margaret Tudor, Marys farmor. Mary beskrivs som intelligent och vacker, men hennes giftermål med Lord Darnley var svår-förståeligt för samtiden och impopulärt. Ett stort antal halvsyskon komplicerade också bilden.

Här ovan syns det som man brukar ange som Darnleys hus, inte långt från Stirling Castle. Stilen anges som sent 1500-tal. Darnley blev mördad under oklara omständigheter och vissa uppgifter antyder att huset därvid delvis förstördes.

The Burrell Collection

Sir William Burrell (1861–1958) var skeppsredare, förmögen och konstsamlare i 80 år. Hans väldiga konstsamling donerades till Glasgows stad och är nu stadens kulturella höjdpunkt.

Byggnaden blev färdig 1983 och har fått pris för sin arkitektur. Den ligger vackert inplacerad i en park. Inte minst problematiskt var att samla den väldigt diversifierade samlingen i rimliga rumsliga teman och att se till att föremål med stor ljuskänslighet, t.ex. gobelängerna, hängs på ett skonsamt sätt.

Två gallerier är återskapade rum från Burrells Hutton Castle och har infogats i anläggningen.

Ett mycket stort antal glasmålningar, finns infogade i de glasade fasaderna.

Ljus och rymd och närhet till den omgivande parken präglar byggnaden

Väldig gobeläng med 23 motiv från bibliska historien

Porslin från Kina

Ibisfågel från Egypten

I vänthallen på Stanstead blir det alldeles klart, att Skottlandsresan snart är ett trevligt minne blott efter 160 gröna mil. Vad minns vi då? Att landskapet är så vackert att det ibland tar andan ur en (t.h.)? Att havet förenat alla dessa kuster och öar, inte minst med Norge. Att bergen både skiljer och förenar? Att det är skillnad på whisky och whisky – och de omständigheter under vilka whisky drickes (se nedan)?

Ja, det, och säkert något mer: Om frihetskampens villkor, att inget folk kan besegras med någon vapenmakt, hur många hundra år man än håller på att förfölja dem.

Om den ständigt närvarande historien och betydelsen av händelser i det förgångna och hur viktiga dessa är för ett folks identitet.

Och Mary, Queen of Scots – hur mycket skulle inte kunna sägas om henne?

Så då återstår frågan: när återvänder vi?

